

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง วิวาทะผู้นำของพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรหริภุญไชย ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขต ประเด็นการศึกษา และวิธีการศึกษา ดังนี้

3.1 ขอบเขตและประเด็นการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา ต้องการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรหริภุญไชย อันเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 -13 ปัจจุบันเป็นเมืองโบราณในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูนและใกล้เคียง

ประเด็นการศึกษา ต้องการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของพระนางจามเทวี ในด้านมูลเหตุ การเกิดขึ้นของลักษณะผู้นำ ประเภทของผู้นำ และลักษณะของความเป็นผู้นำ พร้อมกับการศึกษาการใช้ ภาวะผู้นำของพระนางจามเทวีในด้านต่างๆ เช่น ด้านการปกครอง ด้านการสงคราม และด้านการ ศาสนา

3.2 วิธีการศึกษา

3.2.1 การเก็บข้อมูล

เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งเอกสารชั้นต้น (primary source) และเอกสารชั้นรอง (secondary source) เอกสารโบราณล้านนาที่เกิดจากการประพันธ์ของพระภิกษุ ในพุทธศาสนาราวพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาสายเถรวาท ลัทธิ ลิงกาวศ์ สายวัดสวนดอกและวัดป่าแดงเป็นด้านหลัก ในที่นี้จะเรียกว่าตำนานฝ่ายวัด เช่น ตำนาน มูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์ จามเทวีวงศ์ฯ พงสาวดารหริภุญไชย และตำนานพระธาตุลำปางหลวง ปัจจุบันเป็นเอกสารที่นักวิชาการปัจจุบันใช้อ้างอิงมากที่สุด เมื่อจะกล่าวถึงพระพุทธศาสนาใน ล้านนา

สำหรับ ชินกาลมาลีปกรณ์ กับจามเทวีวงศ์ฯ นั้น นักปราชญ์ทางพุทธศาสนายอมรับว่าเป็น สองในสี่วรรณกรรมบาลีชั้นเยี่ยม ที่เหลืออีกสองเรื่อง รัตนพิมพวงศ์ (พระแก้วมรกต) เรื่องสิหิงค นิทาน (พระพุทธสิหิงค์)

ชินกาลมาลีปกรณ์นั้น รัชกาลที่ 1 โปรดให้ราชบัณฑิตแปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ทว่าพิมพ์ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2451 เพื่อทูลเกล้าและแจกในงานพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช นายร้อยตรีในกรมทหารบก และศพในสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช ในชื่อ ชินกาลมาลี ต่อมาใน พ.ศ. 2474 เสฐียร พันธงชัย แปลสำนวนที่สอง และ พ.ศ. 2500 แสง ในวิฑูร แปลเป็นสำนวนที่สาม พิมพ์เผยแพร่โดยกรมศิลปากร ใช้ชื่อชินกาลมาลีปกรณ์

ส่วนจามเทวีวงศ์ฯ แปลเป็นภาษาไทยและพิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2463 สมัยรัชกาลที่ 6 โดย หอสมุดวชิรญาณฉบับพระนครมอบหมายให้พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) ร่วมกับ พระญาณวิจิตร (สิทธิ โลจนานนท์) เป็นผู้แปล มีความสำคัญในฐานะเอกสารที่ใช้อ้างอิงมากที่สุด เอกสารหนึ่ง

สำหรับตำนานมูลศาสนานั้น แม้ภาษาบาลีของผู้แต่งจะไม่สมบูรณ์อย่างชินกาลมาลีปกรณ์ หรือจามเทวีวงศ์ฯ ก็ตาม แต่เป็นเอกสารที่นักวิชาการปัจจุบัน อ้างอิงกันมากเล่มหนึ่ง เมื่อจะกล่าวถึง เหตุการณ์พระพุทธศาสนาในล้านนา สมัยพุทธศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ศึกษาเอกสารโบราณที่เกิดจากการรวบรวมของพระภิกษุหรือ ฆราวาสในชุมชนต่างๆ จากเรื่องที่เล่าต่อกันมา มีเนื้อหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ในที่นี้จะ เรียกว่าตำนานฝ่ายพื้นบ้าน ฉบับที่พิมพ์เผยแพร่แล้วมี 5 ฉบับด้วยกัน ได้แก่ฉบับพระมหาหมื่น วุฑฒินาโณ วัดหอธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับปริวรรตและจัดพิมพ์โดยสงวน โชติสุขรัตน์ ฉบับ นายยุทธ เดชคำธณ ฉบับนายสุทธาวารี สุวรรณภาชน์ หรือฉบับพ่อฤๅษีแก้วและฉบับวัดสามเงาตก ตำบลย่านรี อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

โดยฉบับที่ได้รับความนิยมจากชาวลำพูน ตาก เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ มากที่สุด คือ ฉบับ นายสุทธาวารี สุวรรณภาชน์ ที่ยังปรากฏว่ามีการพิมพ์ซ้ำเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ฉบับที่ได้รับการ อ้างอิงเมื่อมีการเขียนงานเรื่องพระนางจามเทวีมากที่สุด คือฉบับที่ปริวรรตโดยนายสงวน โชติสุข รัตน์ แม้จะ ไม่มีการพิมพ์ซ้ำในปัจจุบัน แต่เนื้อหาที่เป็นที่ชาวลำพูนรับรู้โดยทั่วไป ส่วนอีกสองฉบับ ที่เหลือ ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของเนื้อหา

ทั้งยังได้รวบรวมข้อมูลจากบทความ นิตยสาร วารสาร ความเรียงทางวิชาการ และเอกสาร อื่นๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนดังนี้

1. วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เข้าพบเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หริภุญไชย และเจ้าอาวาสวัดจามเทวี
2. วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เข้าพบเพื่อขอสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

3. วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เข้าพบเพื่อขอสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านเมืองลำพูน อาจารย์สุวิษ ศรีวิราช และอาจารย์บาร์เมศ วรรณสัย

4. วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 เข้าพบเพื่อขอสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

5. ตลอดเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 เข้าค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดแห่งชาติจังหวัดเชียงใหม่ และหอสมุดแห่งชาติจังหวัดลำพูน

6. วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2554 เข้าพบเพื่อขอสัมภาษณ์นักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่

7. วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2554 สัมภาษณ์ กิตติ วัฒนะมหาตม์ ทางโทรศัพท์

8. ตลอดเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 2554 ขอสัมภาษณ์และขอคำปรึกษาแนะนำจาก ดร. เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์ เป็นระยะไปตามโอกาส

3.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์จำแนกแยกแยะเนื้อหาซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร โดยคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมของข้อมูลและเอกสารต่างๆ ใช้กรอบทฤษฎีและมุมมองทางรัฐศาสตร์ เป็นเครื่องกำหนดกรอบในการวิเคราะห์ค้นหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเอกสารตำนานฝ่ายต่างๆ

เริ่มจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดในเชิงตรรกะ และนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงเขียนในลักษณะการพรรณนา (Descriptive Analysis) และการเขียนแบบเล่าเรื่อง (Narrative) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีความเป็นผู้นำเป็นแนวคิดสำคัญในการวิเคราะห์

3.3 คำถามในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระนางจามเทวีปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรหริภุญไชย มีคำถามในการวิจัยว่า

3.3.1 ตำนานฝ่ายวัดกับตำนานฝ่ายพื้นบ้านเหมือนกันหรือไม่ และกล่าวถึงพระนางจามเทวีในแง่ใดบ้าง

3.3.2 ความเป็นผู้นำของพระนางจามเทวี เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพส่วนตัวหรือจากสภาพแวดล้อม รวมถึงมีปัจจัยใดที่มีลักษณะเด่น ที่ส่งผลให้พระนางจามเทวีประสบความสำเร็จในการเป็นกษัตริย์ครองเมืองหริภุญไชย และนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่แคว้นแคว้น

3.3.3 พระนางจามเทวีทรงใช้ภาวะผู้นำในด้านใดบ้าง ใช้กับใคร ในสถานการณ์ใด และใช้อย่างไร

3.3.4 ปัจจัยหลักที่ทำให้เรื่องราวของพระนางยังคงถูกเล่าขานสืบต่อมาชั่วแล้วชั่วเล่า กระทั่งปัจจุบันคืออะไร

3.4 ระยะเวลาการดำเนินการ

งานวิจัยนี้ ได้เริ่มดำเนินการประมาณ 1 ปี 6 เดือน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2553 และเสร็จสิ้นเดือนตุลาคม 2554

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved